

Запорізький навчально-виховний комплекс «Барвінок»
Дошкільний підрозділ

**«Готуємось до школи. Моніторинг
індивідуальних досягнень старших
дошкільнят»**

Підготувала:
вихователь Рожнова І.І.
січень, 2017

НАВЧАННЯ - ІНДИВІДУАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ Від народження малюк активно пізнає світ, набуває вміння і навички, опановує різні способи дій. Упродовж дошкільного віку закладаються основи **навчальної діяльності** дитини, що стане провідною у її подальшому житті й особистісному становленні. Саме бажання й уміння вчитися є головними показниками готовності дитини до школи та запорукою успішного навчання, а згодом і професійного зростання.

Тому педагоги в дитячому садку мають приділяти особливу увагу цьому виду діяльності вихованців, при цьому не перетворюючи його на шкільне навчання.

Визначальними у цьому контексті вважаємо погляди О.Усової — основоположниці теорії навчальної діяльності дошкільнят, яка наголошувала, що навчання в цьому віці слід розглядати як індивідуальну діяльність, оскільки у навчанні кожна дитина виконує певну розумову і фізичну роботу індивідуально, докладаючи при цьому індивідуальні зусилля, чого не можна не брати до уваги під час організації освітнього процесу. Розробленню змісту, форм і методів здійснення індивідуального підходу до дітей у процесі навчально-пізнавальної діяльності присвячено багато педагогічних праць (*А.Богуш, ^ З.Борисова, Е.Вільчковський, Н.Денисенко, Н.Лисенко, @ Т. Поніманська та ін.*).

У сучасному тлумаченні *індивідуальний підхід* — це психолого-педагогічний принцип, що передбачає таку організацію педагогічного впливу під час освітнього процесу в дошкільному закладі, за якої враховуються індивідуальні особливості дитини та умови її життя.

Г. Костюк у своїх працях розглядав індивідуальний підхід як важливу складову методики навчально-виховної роботи з дітьми. Дослідник переконливо обґрунтував думку, що не можна ігнорувати індивідуальну своєрідність кожної дитини, навчати, орієнтуючись на “середнього учня”, не звертати уваги на труднощі або ігнорувати індивідуальні особливості підопічних. Водночас він наголошував: **завдання індивідуального підходу не зводяться до пристосування навчання до індивідуальних особливостей дітей, а передбачають також вплив на формування цих особливостей, відповідне їх скеровування, забезпечення максимального розвитку нахилів, здібностей, талантів кожного, подолання негативних індивідуальних рис, якщо вони починають проявлятися.** Слова видатного науковця мають взяти до уваги як учителі, так і педагоги дошкільля задля оптимального розвитку вихованців.

Індивідуалізацію навчання слід розглядати як суто дидактичний принцип, що висуває вимогу: на кожному етапі освітнього процесу бачити не тільки всю групу чи клас, а й кожного вихованця, перевіряти, чи сприйняв він поставлену мету, чи достатня його мотивація для діяльності. І за необхідності підсилювати мотивацію дітей або вносити зміни у планування їхньої роботи чи в процес прийняття рішень.

Дослідники зазначають: спрямованість дитини на учіння значною мірою залежить від мотивації її діяльності, зокрема від пізнавальних (пов'язаних зі змістом навчальної діяльності та процесом її реалізації) та соціальних (пов'язаних з різноманітними соціальними взаєминами) мотивів. Серед найважливіших мотивів стимулювання пізнавальної діяльності дитини 6-7 років виділяють мотиви благополуччя, обов'язку, самовизначення, самовдосконалення (Т.Дуткевич, С.Лади-вір, М. Марусинець, В. Мухіна, О. Проскура).

З метою втілення в практику роботи дошкільних закладів індивідуального підходу науковці активно розглядають питання **виявлення індивідуальних потенційних можливостей дошкільнят в оволодінні способами пізнавальної діяльності** (Р.Буре, Н.Лейтес, Г.Люблінська, М. Поддьяков та ін.). Для здійснення такого підходу потрібний моніторинг індивідуальних досягнень дітей, який дає змогу об'єктивно порівняти вчорашні успіхи кожного вихованця з сьогоднішніми, побачити здобутки та проблеми, вчасно скоригувати пізнавальну діяльність дітей, щоб виявити та якомога повніше реалізувати їхні здібності.

ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ ДОШКІЛЬНИКІВ

Навчальна діяльність, на відміну від ігрової, має низку специфічних особливостей: вона передбачає орієнтацію на результат, довільність і обов'язковість. Більшість навчальних завдань для випускників дитсадка передбачають сформовану здатність дотримуватися певних умов, виконувати вимоги педагогів, діяти за інструкцією, правилом і зразком. Що, у свою чергу, є передумовою розгортання навчальної діяльності, яка ще повністю не сформована. У зв'язку з цим доцільно проводити дослідження здобутків дитини 6-7 років у навчальній діяльності (індивідуальних навчальних досягнень), від яких значною мірою залежить успішність подальшого навчання в школі.

На основі результатів моніторингу педагог може рекомендувати або не рекомендувати батькам дошкільняти віддавати його до школи у певному віці, визначати, що треба зробити, аби перехід до шкільного навчання був якомога легшим для дитини.

У створенні методики оцінювання індивідуальних навчальних досягнень дошкільника виходимо з того, що змістовою основою такого оцінювання мають бути науково обґрунтовані критерії та показники.

Наведемо їх орієнтовний перелік.

Критерії та показники для визначення рівня навчальних досягнень старшого дошкільника

1. ***Наявність інтересу до навчальної діяльності, що забезпечує довільність поведінки***, — прояви зацікавленості процесом навчання; уважність під час занять; бажання виконувати завдання; легкість сприйняття навчальної інформації; прагнення виконувати завдання високого рівня складності; кмітливість.

2. ***Результативність навчальної діяльності, що***

забезпечує мотивацію дитини до навчання, — наявність значного обсягу знань, сформованих уявлень, умінь та навичок з навчальних дисциплін, уявлення про те, як використовувати дидактичні посібники, літературу, шукати інформацію в різних джерелах.

3. **Сформованість навчальних умінь та навичок, що забезпечує успішність виконання певних навчальних завдань**, — уміння орієнтуватися на систему вимог, на зразок, діяти за правилами, виконувати інструкції педагога.

4. **Наявність особистісних якостей, що забезпечують успішність навчальної діяльності дошкільника**, — наполегливості, цілеспрямованості, працелюбності, винахідливості, допитливості, пізнавальної активності, старанності, ретельності, охайності.

Серед методів оцінювання індивідуальних навчальних досягнень дошкільнят провідними вважаємо спостереження, бесіди, анкетування педагогів та батьків, аналіз продуктів діяльності дитини. Для поглибленої діагностики індивідуальних навчальних досягнень, яку здійснює практичний психолог дитсадка, використовують такі методи: спостереження, бесіди з дітьми, опитування педагогів та батьків, експертне оцінювання, ігрові тестові завдання, моделювання експериментальних ситуацій тощо.

Таке вивчення здійснюється систематично, у процесі поточного аналізу стану освітньої роботи, самоаналізу результатів педагогічної діяльності. Результати поточного вивчення індивідуальних навчальних досягнень можуть бути відображені у протоколах спостережень, індивідуальних освітніх програмах розвитку дитини, протоколах експертного оцінювання тощо. На основі отриманих даних узагальнюють відомості про особливості розвитку малюка та здійснюють подальший їх аналіз. У цій статті пропонуємо авторський опитувальник для вихователів, зміст якого передбачає узагальнення результатів поточного вивчення індивідуальних навчальних досягнень дитини з метою подальшого аналізу та розроблення індивідуальної освітньої програми.

ІНДИВІДУАЛЬНІ НАВЧАЛЬНІ ДОСЯГНЕННЯ СТАРШОГО ДОШКІЛЬНИКА

Опитувальник для педагогів

Мета. Встановлення рівня індивідуальних навчальних досягнень дитини відповідно до розділів освітньої програми.

Організація роботи. Відповіді на запитання дають педагоги, які добре знають особливості розвитку та рівень індивідуальних навчальних досягнень дитини.

Порядок оцінювання. Педагог дає відповідь на запитання, оцінюючи рівень досягнень дитини у балах: ствердна відповідь позначається цифрою “1”, заперечна — “0”. Педагог наводить приклади та коментарі, які підтверджують його думку. Підсумок підбивають окремо за кожним розділом програми та загалом.

Запитання опитувальника

Показники навчальних досягнень за розділами програми	Відповідь	Приклади, коментарі
Зростаємо дужими		
1. Чи позитивно дитина ставиться до рухової діяльності, чи має потребу в ній?		
2. Чи знає основні правила догляду за окремими частинами тіла і підтримання здоров'я організму загалом?		
3. Чи вміє самостійно виконувати основні гігієнічні процедури?		
4. Чи легко ходить, бігає, стрибає, кидає м'ячі, торбинки з піском, повзає, лазить тощо?		
5. Чи проявляє вправність, спритність?		
6. Чи залюбки бере участь у руховій діяльності?		
7. Чи піклується про власне здоров'я?		
8. Чи проявляє інтерес до фізкультурних та спортивних занять?		
9. Чи контролює себе під час рухливих ігор, виконання фізичних вправ?		
10. Чи спроможна адекватно оцінити власні успіхи у фізичній діяльності?		
Разом		
Мова рідна, слово рідне		
1. Чи спроможна дитина говорити в міру голосно, чітко, правильно, виразно, дотримуючись правил культури мовлення?		
2. Чи може називати предмети, їхні ознаки, групувати їх за призначенням, ознаками тощо?		
3. Чи вміє спілкуватися з однолітками та дорослими (підтримувати діалог, брати участь у полілогах), добираючи потрібний тон (ввічливий, лагідний), передаючи потрібну інтонацію (запитання, радості, суму, здивування тощо)?		
4. Чи здатна зосереджено слухати співрозмовника, розповідь вихователя, казку, оповідання, вірш?		
5. Чи вміє переказувати казки, декламувати вірші, скоромовки; римувати, складати оповідання, казки, загадки?		
6. Чи вміє розповідати про той чи інший знайомий предмет, картину послідовно, без надміру довгих пауз, повторів?		
7. Чи спроможна впізнавати речення у зв'язних висловлюваннях, складати окремі речення за малюнками, виділяти з поширених речень окремі слова?		
8. Чи вміє розрізняти голосні й приголосні (тверді, м'які) звуки, здійснювати усний звуковий аналіз слів?		
9. Чи вміє читати по складах слова та невеликі речення (на 3-5 слів) зі знайомих літер?		
10. Чи вміє орієнтуватися в зошиті, вільно промальовувати елементи різних форм за зразком; регулювати силу натиску?		
Разом		
У нас у гостях книжка		
1. Чи може визначити жанр художнього твору (казка, оповідання, вірш, байка)?		
2. Чи пригадує повну назву твору, його автора?		
3. Чи відповідає на запитання у різних видах бесід за змістом прочитаного?		
4. Чи розуміє ідею твору; орієнтується в його композиційній структурі?		
5. Чи аналізує та адекватно оцінює характер, вчинки персонажів?		
6. Чи спроможна виразно читати напам'ять поетичні твори?		
7. Чи розуміє та правильно пояснює прихований зміст приказок і прислів'їв?		
8. Чи впізнає на портретах відомих українських письменників?		
9. Чи проявляє інтерес до книжки, бережно ставиться до неї, орієнтується в її структурі (обкладинка, сторінки)?		
10. Чи передає зміст знайомого художнього твору, характер персонажів у театралізованих іграх?		
Разом		
Дитина у довкіллі		
1. Чи знає ім'я, по батькові та прізвище — власні, своїх батьків, родичів, друзів, вихователів та інших працівників дитячого садка?		
2. Чи знає казки, легенди, оповідання, вірші про природу, предметний світ, стосунки між людьми як представниками різних статей тощо?		

3. Чи знає назву держави, її символіку, чи орієнтується у положенні України на карті?		
4. Чи знає, що всі люди, які живуть на нашій планеті, складають людство?		
5. Чи знає назву свого міста (села), міста (села), де живуть її родичі?		
6. Чи знає назви предметів домашнього вжитку, їх деталі, складові, застосування?		
7. Чи знає назви професій дорослих? Чи розуміє значення професій у суспільстві?		
8. Чи має уявлення про школу, особливості діяльності учня та вчителя?		
9. Чи дотримується культури людських стосунків, вимог взаємної поваги у спілкуванні та спільній діяльності? Чи проявляє турботу в ставленні до інших людей (дорослих та однолітків, представників іншої статі)?		
10. Чи проявляє турботливе ставлення до людей (дорослих і однолітків) різних національностей, культур, іншої статі?		
Разом		
Граючись, зростаємо		
1. Чи розгортає у творчих іграх реальні та казкові ситуації?		
2. Чи відображає у цій діяльності свої знання та уявлення про взаємини між людьми, про оточення?		
3. Чи відображає у грі уявлення про родину?		
4. Чи відображає уявлення про працю людей?		
5. Чи відображає уявлення про різні професії?		
6. Чи вміє втілювати власний задум у різних видах творчих ігор?		
7. Чи спроможна цікаво і змістовно розгортати сюжет гри та приймати відповідну роль?		
8. Чи бере участь у різних видах ігор?		
9. Чи проявляє кмітливість і вигадку в процесі творчих ігор?		
10. Чи вміє узгоджувати свої дії з діями інших дітей?		
Разом		
Віконечко в природу		
1. Чи виражені в дитини позитивні емоційно-естетичні реакції на явища та об'єкти природи?		
2. Чи виражене прагнення до взаємодії з природою?		
3. Чи виражений інтерес до інформації природничого змісту, бажання зрозуміти суть явищ, визначати взаємозв'язки?		
4. Чи проявляє дитина прагнення до самостійних дій у природі (догляд за деревом, кущем; протидія тим, хто шкодить природі, тощо)?		
5. Чи відтворює вона естетичну своєрідність природи в різних видах гри?		
6. Чи проявляє пізнавальну активність в усіх видах організованої діяльності щодо засвоєння програмового матеріалу?		
7. Чи проявляє інтерес до способів досягнення результату, спостережливість?		
8. Чи орієнтується у природному оточенні?		
9. Чи вміє виділити найважливіші ознаки пір року, взаємозв'язки між висотою сонця над горизонтом і температурою повітря, порами року і погодними умовами, змінами в рослинному і тваринному світах, праці людей?		
10. Чи усвідомлює необхідність дбати про своє здоров'я, чи знає, як правильно робити це в різні пори року?		
Разом		
Математична скарбничка		
1. Чи вміє добирати один або кілька предметів (геометричних фігур) за двома ознаками (назва — форма, назва — колір тощо)?		
2. Чи розпізнає геометричні фігури і називає їх?		
3. Чи спроможна аналізувати розміщення предметів у просторі?		
4. Чи знає назви днів тижня, місяців (поточного, попереднього і наступного)?		
5. Чи вміє визначати місце предметів у ряду ("перший", "останній", "попередній", "наступний"), притаманність певної ознаки предметам ряду (правильно вживати слова "кожний", "будь-який", "всі")?		
6. Чи здатна полічити у межах 10 предмети, які по-різному розміщені на площині (хаотично, лінійно, по колу)?		
7. Чи вміє упорядковувати геометричні фігури, числові картки, предмети, дні тижня, місяці за певною ознакою?		

8. Чи може утворювати нове число різними способами (додавання або віднімання), розрізнати та правильно називати цифри?		
9. Чи вміє складати і обчислювати приклади на додавання і віднімання способом перелічування суми або решти (конкретних предметів)?		
10. Чи вміє розв'язувати задачі на знаходження суми і остачі за допомогою малюнків та практичних дій?		
Разом		
Чарівні фарби і талановиті пальчики		
1. Чи проявляє задоволення при "зануренні" у світ мистецтва?		
2. Чи вміє на доступному рівні аналізувати твори різних видів мистецтва?		
3. Чи розуміє їхні особливості, як спільні, так і ті, що їх відрізняють?		
4. Чи створює власні художні образи в різних видах образотворчої діяльності?		
5. Чи володіє елементарними навичками створення художнього образу?		
6. Чи віддає перевагу певним технікам образотворчості?		
7. Чи виражає своє ставлення до різних видів образотворчої діяльності?		
8. Чи орієнтується на колір, лінію, форму, ритм, композицію як на засоби відображення емоційного стану та настрою?		
9. Чи бере участь у колективних творчих роботах?		
10. Чи дає позитивну оцінку своїй роботі й роботі тих, хто працював поруч?		
Разом		
Привчаємось працювати		
1. Чи має уявлення про різні професії?		
2. Чи шанує та зберігає результати праці дорослих, інших дітей?		
3. Чи використовує робочий одяг, обладнання за призначенням?		
4. Чи володіє безпечними та економічними прийомами роботи?		
5. Чи контролює якість результатів своєї праці?		
6. Чи підтримує порядок на робочому місці?		
7. Чи пишається власними досягненнями та успіхами своїх товаришів у праці?		
8. Чи узгоджує свої трудові дії з діями інших дітей?		
9. Чи вміє працювати у команді, сумлінно виконуючи свою частину роботи під час виготовлення спільного виробу?		
10. Чи володіє елементарними навичками трудової діяльності?		
Разом		
Прилучаємось до музичної скарбниці		
1. Чи проявляє дитина емоційну чутливість до музики, прагнення слухати музику, співати, танцювати, грати на музичних інструментах?		
2. Чи може назвати свої улюблені музичні твори?		
3. Чи може самостійно визначити жанр музичного твору (марш, пісня, танець)?		
4. Чи впізнає мелодію знайомого музичного твору?		
5. Чи розрізняє властивості музичного звуку, окремі засоби музичної виразності?		
6. Чи співає улюблені пісні емоційно виразно, природним голосом?		
7. Чи проявляє ініціативу в музично-рухових і пісенних імпровізаціях?		
8. Чи проявляє активність у музично-естетичній атмосфері розваг і свят?		
9. Чи узгоджує свої дії з діями інших дітей та дорослих?		
10. Чи радіє власним музичним успіхам?		
Разом		
Загальний підсумок		

Інтерпретація даних. Загальна сума балів, набраних за всіма розділами програми, дає змогу співвіднести індивідуальні навчальні досягнення дитини з певним рівнем розвитку. **Високий рівень** (достатньо актуалізований) — від 81 до 100 балів, **помірний рівень** (помірно актуалізований) — від 61 до 80 балів, **середній рівень** (накопичувальний) — від 41 до 60 балів, **низький рівень** (не актуалізований) — від 21 до 40 балів, **недостатній рівень** (потенційний) — від 0 до 20 балів. Крім цього, слід враховувати кількість балів, що характеризує рівень розвитку дитини за певною навчальною

дисципліною, адже і індивідуальні досягнення у різних дисциплінах можуть мати суттєві відмінності навіть за високого сумарного бала.

На основі встановленої кількості балів за кожною навчальною дисципліною педагог може створити індивідуальний профіль навчальних досягнень дитини, що визначатиме пріоритетні завдання подальшої освітньої роботи та має бути покладений в основу індивідуальної освітньої програми розвитку дитини. Узагальнення відомостей стосовно розвитку всіх дітей групи допоможе вихователям виявити особливі здобутки та прогалини у власній педагогічній роботі за програмою загалом, визначити переваги та недоліки у засвоєнні дітьми змісту окремих розділів, підрозділів, тем або питань програми, здійснювати пошук ефективніших методів та прийомів освітньої роботи.

Література

1. Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія і практика. Навч. посіб. / Під заг. ред. д-ра пед. наук, проф. С. О. Нікітчиної. — К.: Слово, 2014.
2. Гильбух Ю.З., Гарнец О. Н., Коробко С.Л. Феномен умственной одаренности // Вопросы психологии. — 1990. — №4. — С. 147-155.
3. Дуткевич Т. В. Дошкільна психологія. — К.: Центр учбової літератури, 2007.
4. Діагностика психічного розвитку дітей 6-7 років / Упор. З. С. Карпенко: Метод, посіб. для практичних психологів. — Івано-Франківськ: Перевал, 1993.
5. Коробко С.Л., Коробко О. І. Робота психолога з молодшими школярами: Метод, посіб. — К.: Літера ЛТД, 2006.